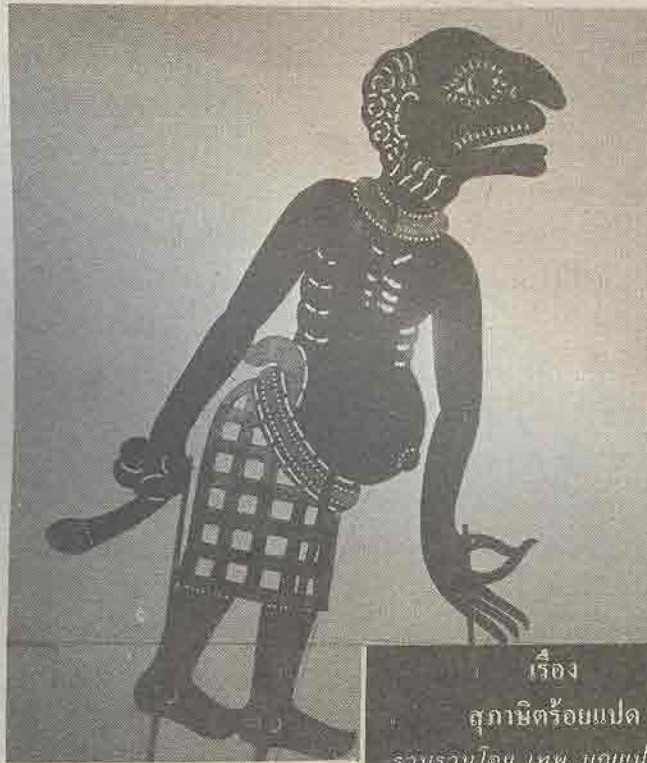

คติโบราณสำนวนปากขี้ไต

เรื่อง

สุภานิตร้อยแปด

รวบรวมโดย เทพ บุญยประสาธ

ยานี้ ๑๑

ศรีศรีสวัสดิ์เต็มซ้อย
กล่าวเรียบร้อยทุกประการ
ผู้เล่าพฤตชาจารย์
ท่านสคนไว้ฟังฟังเย็บ
เหล็กอยู่เรือนเป็นเพื่อนพริ้ว
ข้าอยู่เรือนเป็นเพื่อนเมีย
ริตแต่ก่อนป่ทอนเสีย
ท่านผู้เผ่าตักแต่งไว้
เศรษฐีข้อมตกลาง
เหล่าขุนนางข้อมตไพร่
ผู้ตีตกต่ำได้
ลูกข้าไซ้รำมกได้ดี
จับปลากรมเอาหัว
เปลื้องใบบัวให้ดีหลี
น้ำใสในสระศรี
อย่าให้ชันชันมิดตม
งดก่อนผ่อนฟังว่า
ยับยั้งท่าถ้ำคอยลม

เรื่อนักมกกลมจม
โดยข้อนี้มีเป็นการ
กบเพื่อให้ฟังรู้
เพื่อนที่ดูเสมือนมาร
ยกตนแล้วข่มท่าน
พวกคนพาลหมายว่าดี
หางเต่ายาวแล้วสั้น
หางเลนนั้นว่ายาวรี
วัดกันค่ากันดี
ไม่เสียที่กันเท่าใด
ช่วงก่อนข้อมจับได้
วัวควายร้ายข้อมได้ไกล
เสื่อหม้ออยู่ในไพร
ข้อมจับได้ใส่ทรงขัง
เขาอุกิดอุกอน
ส่วนเขาขอนผ่อนคอยฟัง
ถ้าจริงเหมือนใจหวัง
ให้ฟังฟังแต่สักหู

เป็นใจอย่าเขียนจิต
แม้เป็นศิษย์อย่าเขียนครู
เป็นดาถ้ำฟังหู
อย่าว่ารู้แต่ผู้เดียว
น้ำดาลหวานเลิศล้ำ
ยังไม่พินกินกับเหนียว
ครั้งดีแต่ผู้เดียว
มักค่อยเปรี้ยวต่อภายหลัง
เสื่อพีเพราะป่าปก
ส่วนป่ารกเพราะเสื่อยิ่ง
ดินเย็นเพราะหญ้าบัง
หญ้าที่ยังเพราะดินมี
น้ำดินปลาไม่อยู่
ภูเขาใดถ้ำปมี
สิงหาราชปอินดี
สระศรีเดินหงษ์ปชม
ไม้ให้ลั่นอันมีผล
นกกรีนจับระงม
มีทรัพย์ที่กตริฟังชม
เพื่อนหญิงชายไม่จากไกล
ผูกนาคด้วยโองการ
ผูกคสาธปลอกคอไส
ผูกคนด้วยน้ำใจ
จึงไม่ไกลจากอาตมา
ไม้อ่อนป่ทอนหัก
ไม้แข็งนักมกหักหนา
ศิรีสูงเทียมฟ้า
จอมปลวกน้อยค่อยเพิ่มพูน
ผู้ดีทำคุณนับ
ผู้ไร้ทรัพย์ทำคุณสูง
กินหมากลิ้มคุณปูน
เพราะตนไร้ทรัพย์เบาบาง
ดินช่วงกรอบดินนาก
น้ำดาลกมิวายวาง
ทนเจ็บทนหนักคราว
ครั้นเต็มปล้ำรำครุ่นแครง
อย่าคล้าทางเสื่อผอม
ราชสีห์ข้อมขามกรง

เจ้านายของเราเอง
 อย่าลวนลามอุเบกษา
 เสือพอมขวางโจมเข้า
 เสือโคร่งเล่าวิงวามมา
 ดบต้องคอมตุคา
 จิงรู้ว่าฤทธิเสือนมี
 งูเห่าเท่าไม่มีวัน
 อย่าได้กลัวรูดหางดี
 เพลิงน้อยเท่าแมลงหวี่
 เค้าได้สิ้นทั้งนกร
 จัษเหาหัวท่านมา
 ไล่เกษาร่าพังก่อน
 มักทุกข์จุกเคื่อคร้อน
 จะผันผ่อนก็สุดแรง
 อย่าชิงสุกก่อนห่าม
 อย่าเก็บความแรมแดง
 อย่ากวาดอควาแรง
 ผู้ปรีชาอย่าดี
 สิ่งใดท่านไม่ให้
 อย่างักได้และใครมี
 อย่างนั่งเทียมผู้ดี
 อย่าพาทีให้สูงใหญ่
 อย่าพูดไปก่อนตาม
 อย่าเล่าความไปก่อนได้
 เพื่อนฝูงมักไขไฟ
 เขาแลมาเราสาอาาย

สิ้นค้ำมากกว่าเรือ
 เป็นที่เบื่อคนทั้งหลาย
 เป็นไพร่รู้หวนนาย
 ไม่คิดอายหมายว่างาม
 แม้นดีก็ดีเอง
 ไม่พักเกรงไปเร่ถาม
 คนโมไม่มีความ
 หมายว่างามดีตัวเอง
 ที่นั่นนั่งเล่นนี้
 ไข่แจนพลั่วทำหลายเพลง
 เพื่อนหัวตัวเราเอง
 เพราะทำเพลงเกินกิริยา
 เขาดีดีด้วยกัน
 ถ้าคนนั้นผันคดหา
 อย่าขัดตามอัชฌา
 จิงรู้ว่าศิษย์มีครู
 ความลับลับล้าไว้
 อย่าให้พรองถึงสองหู
 ปลาไหลกลายเป็นงู
 มักอดดูเมื่อภายหลัง
 ที่ลุ่มมักเป็นพูน
 ส่วนที่พูนมักเป็นวัง
 เดินนักษักเห็นหลัง
 คือเด้าน้อยคอยข้ามทาง
 อย่ากล้าทางเสือเล่น
 เห็นช้างแค้นอย่าขูทาง

น้ำเซียวเอาเรือขวาง
 มักอับปางลงกลางวน
 ช้างควายหมายชนกัน
 อย่างางกันไม่เป็นผล
 อย่าจุกอย่ารุกรน
 ถ้าคอยดูอยู่ที่หา
 ข้าวเปลือกสงวนไว้
 เมื่อเจ็บไข้ได้เรียกหา
 อย่าสงวนมิตรเมื่อครา
 ที่ยากจนเป็นคนเขลา
 อย่าคบคนกินเหล้า
 อย่าเข้าปนคนขี้เมา
 พลอยทุกข์จุกใจเปล่า
 ถึงไม่เมาก็พลอยบาป
 อย่างมัดให้เหลือแบก
 อย่าทำแสกให้เหลือหาบ
 เขาว่าเราโลกลาภ
 จะแบกหาบพอสสมควร
 อายุหลายสิบปี
 สิ้นแดงนักษักมักสรวล
 มุ่งห่มพอสสมควร
 กับอายุของอาตมา
 ทรัพย์สินอยู่ที่ก้นพาล
 บียินนานเสียเลขหนา
 คือดวงพวงมาลา
 ชุมแช่เกล้าพาลันเส้าหมอง
 หากจรูตค้นฉิมพลี
 หาราชสีห์ที่ถ้ำทอง
 หากหญิงจะปกครอง
 เร่งสืบส่องให้ถ่องแท้
 ชื่อช่างให้เลหาง
 จะซื้อนางให้แลแม่
 แม้นดีเหลือดีແหล่
 วิสัยแม่คงจะยัง
 เป็นหม้ายถึงสามหน
 คนหนีหน่ายถึงสามครั้ง
 แม้นใครคบคิดหวัง
 เหตุจะยังคงระคาย

พยาธิมีโรค
 ส่วนพขสมิรู้หาย
 ถ้าใครคบคิดไว้
 มีแต่ให้ได้ชุกชน
 เกี่ยวเผกไปมุงป่า
 ใครเห็นว่าจะเป็ผล
 แต่มุงเหย้าเรือนคน
 ยังไม่พ้นจะร้าวราน
 แม้นคิดกิจสิ่งใด
 อย่างกล่าวให้ฟังแตกฉาน
 ดอกเคื่อห่อนถาบัน
 ครั้นบานแล้วก็ให้เห็น
 อย่างอดแรงแขงชะตา
 ท้าวพระยาภิเจ้าเป็น
 เจ็บไข้ให้เคื่องเข็ญ
 เป็นน่อยเพลียจนเสียการ
 อย่างได้ไปตามลัน
 อย่างได้กินไปตามหวาน
 มดหลงด้วยน้ำตาล
 เพราะตามหวานจึงมรณา
 ลูกเมียทรัพย์ทั้งหลาย
 ตัวไม่ตายหาได้หนา
 เพลิงดับกลับติดมา
 ชีวิตม้วยบ่ท่อนกิน
 อย่างอดจะชี้ข้าง
 อย่างเพื่ออ้างจะยิงปืน
 อย่างว่าเลไม่เป็นกลืน
 ใครแขงเงินจะเสียการ
 ความรู้คู่วาสนา
 มีวิชาคู่โหวหาร
 แพศยาคู่คนพาล
 ขี้คร้านการคู่เข็ญใจ
 เสียศีลสอนความรู้
 ตรีตรองดูให้แนใน
 เจ็บแล้วให้จำใจ
 กลืนเอาไว้ค้อยคายออก
 นำขันเอาไว้ใน
 ส่วนน้ำใส่ไว้ข้างนอก

ฟันหักอย่าคายออก
 อมเอาไว้ค้อยคายเสีย
 เพื่อนพาลอย่าเพื่อโกรธ
 เพื่อนพุดโจคอย่าฟังเบียด
 โลกนักลามกเสีย
 ค้อยคิดเบียดสืบต่อไป
 หมายบอย่าขบคอบ
 เพื่อนหัวเราะเยาะโยไฟ
 บาดแผลแก่เราใส
 เขาโยไฟวารอบหมา
 เสียเชิงอย่าเสียเช่น
 ถึงเสียเส้นอย่าเสียวา
 เสียที่อย่าเสียท่า
 ถึงเสียหน้าอย่าเสียศรี
 บาดนอกรักษาหาย
 บาดในไซร์หายไม่มี
 ครั้นได้ขื่อว่าดี
 เปล่าสักที่ทำดูหมิ่น
 ราวเห็นแต่เส้นหญ้า
 ข้าคนเห็นแต่จะกิน
 ส่วนเดือนเห็นแต่ดิน
 ครั้นได้กินขื่อว่าดี
 เกล้าผมพอสมนหน้า
 จะนุ่งผ้าพอสมศรี
 อย่างกวอดอดว่ามี
 จึงจะดีมีคนนับ
 โลกนักลามกหาย
 งามเจิดฉายมักพลันยับ
 ขากนักมักต้องสับ
 กินที่ลับคนมักเห็น
 ถิ่นมักกลอดข้าง
 ครึ่งทางนักมักกลอดเมลิ้น
 ยิงหนาวก็ยิงเย็น
 ดนยิ่งเกลียดยิ่งพอฟัง
 เกลียดขี้ขี้มักตาม
 ถ้าเกลียดความความมักถึง
 เมียรักพักตร์พอฟัง
 อย่างหวงพิงษ์มักกลับกลอก

ท่านลุ่มอย่าได้หัว
 ส่วนท่านกลัวอย่าได้หลอก
 อย่างชี้ทางให้รอก
 อย่างบอกทางให้แก่กา
 ออกจากปากมักเข้าหู
 ออกจากกรมภ์เที่ยวล่า
 มีทุ่งข่อมมีนา
 ส่วนมีป่าข่อมมีหู
 อย่างสาวใส่ให้กาเห็น
 อย่างหาเมลิ้นให้คนดู
 แกวกหญ้าที่หวาง
 มักอดสูเมื่อภายหลัง
 มีตาให้เร่งดู
 ส่วนมีหูให้เร่งฟัง
 ไซร์แสงลงกันตง
 ไม่ใช่ถึงจะดวงเกลือ
 ไซร์รูปโอบตันไพร
 ไม่ใช่หน้าจะค้าเรือ
 ไซร์ร่างจะใส่เสื้อ
 ไม่ใช่เนื้อจะผัดผิว
 ไซร์นิ้วจะใส่แหวน
 ไม่ใช่แขนจะเรียงนิ้ว
 ร่างกายไว้คดคิ้ว
 ถึงไซร์นิ้วใครจะแล
 ไซร์ขี้ชี้ตามข้าง
 อ้างจะข้ามกระสินธุ์เส
 จะเอาก็เปล้าแหล่
 คนไม่แลจะน้ำเปล่า
 เรือแล่นอย่าแล่นแข่ง
 อย่างอดแรงข้ามเหวเขา
 เขาว่าเราบัวเปล้า
 เพราะมัวเมาไม่เหมือนเพื่อน
 อยู่ไหนให้โยนมัน
 นุ่งหม่นนั้นให้พ้อเหมือน
 ครั้นแปลกแตกผิดเพื่อน
 เพื่อนมักเป็นบ่ายหน้าหนี
 ไม่แก้ว ไม่มีลาย
 คนทั้งหลายไม่ว่าดี

กิริยาหาไม่มี
เพื่อนฝูงนี้พาห่างเหิน
หนุ่มหนุ่มสุมปลานอน
สุมคอนคอนสุมเป็นเพื่อน
ไม่รู้วาลึกเดิน
ครันสุมได้ก็สุมไป
ดีแล้วให้ดีเหลือ
เลขได้แล้วยิ่งเลขใหญ่
ครันเกินลุงดาไป
มักมีภัยเมื่อภายหลัง
ส่วนเร็วไม่ลืมนก
นกรู้แล้วว่าเร็วยัง
เลขโลลิมไปมั่ง
เพราะใจหมั่งจะกินเหยื่อ
มักง่ายมักได้ทุกข์
สนุกนักรักค้อยเปื้อ
เสาใบใหญ่กว่าเรือ
เปื้อจะคร่าป่าจะครัน
อดสั้มได้กินหวาน
อดอาหารได้กินมัน
อดโทษแก่เพื่อนกัน
เพื่อนทั้งนั้นไม่เห็นห่าง
อยู่นาให้รักเหมือน
ครันอยู่เมืองรักขุนนาง
เฝ้าแทนอย่าเห็นห่าง
คามเยี่ยมอย่างท้าวพระยา
นายรักเหมือนเสือกอด
หนีนายรอดเหมือนเสื่อหา
พลั้งลงกองอาญา
ชีวาดับนับวันตาย
พวยเรืออยู่ในอ่าง
ผิดเยี่ยงอย่างคนทั้งหลาย
นกเขาขังกรงไว้
แต่เรไรได้ร้องทุกข์
ทรัพย์ท่านทำทรัพย์ตน
อย่ายืนยลว่าเป็นสุข
เหมือนไฟกินไม้ทุก
มันได้ทุกข์เมื่อภายหลัง

สิบได้ไม่เท่าเสีย
สิบทำเยี่ยงไม่เท่ายัง
ของเดิมรายยังมั่ง
ค้อยต่อตั้งเป็นกนกกอง
รักมีสร้างสวนหมาก
รักจะยากเลี้ยงเมียสอง
รักใคร่ได้เงินทอง
ให้ตรีกตรงทำการงาน
เรียนหมั่นทำการกิจ
เรียนซัดให้เรียนหาญ
เรียนกินให้เรียนการ
เรียนซัดร้านให้เรียนจน
มือหุดปากอดด้วย
ครั้งมือหวยมักได้ผล
อุดส่าห้หาไม่จน
คิดจนนมักจนจริง
อยู่ได้ให้เมื่อเหนือ
ครันแค้นเรือให้เมื่อหลัง
คนพาลหาที่พึ่ง
จริงจะพ้นจากความจน
เสียเบียดเอาเบียดแก่
คนเจ้าแสบแก่ด้วยกล
โฉ่ฉาวอายแก่คน
แก้ด้วยนึ่งแค้นเหมือนกัน
อดความไม่หอนตาย
กินข้าวสาขอร้อยครัน
คนพาลอย่าคบบัน
อดกลั่นไว้ค้อยแก้ง่าย
เสื่อปืบเสื่อไม่ขบ
เสื่อที่หอบขบคนตาย
อย่าเชื่อว่าเสื่อร้าย
ของมักหายเพราะเชื่อเสื่อ
ป่าไหนว่าเสื่อร้าย
คนทั้งหลายอย่าได้เชื่อ
เสื่อแหละจะขบเสื่อ
อย่าได้เชื่ออย่ากลัวเลย
นกใส่แข่งข้างตาย
อย่ามักง่ายทั้งหลายเออ

พินไฟเท่าใดเหลือ
เผาได้ได้สิ้นทั้งบ้านเมือง
กินขอนจะหาจับ
มักจะจับไม่เข้าเรื่อง
เร่พูดให้คนเคือง
เปล่าทั้งเรื่องไม่ได้ไหน
พูดดีเป็นศรีศักดิ์
มีคนรักทั่วแดนไตร
พูดชั่วตัวมีภัย
ต้องตายไปเพราะวาจา
ถ้าเม้นมิถึงตาย
ก็จะได้ทนเสดสา
แต่จะไปไหน
ระวังหน้ระวังหลัง
น้ำไหลลอดได้ทราย
อย่ามักง่ายเร่งระวัง
จะจรและนอนนึ่ง
มักหักพังไม้ต้นยืน
ที่สนุกอย่างได้นอน
ส่วนแมวอนอย่าได้ยืน
อยากข้าวให้หุงกิน
ทนอดท้องก็ต้องตาย
มีเมียรักร่วมรู้
อย่าได้อยู่เรือนหลวงชาย
ไม่มีความสบาย
มีแต่ให้ได้ยากใจ
เหยียบฟากไปทบตง
จะบำทรงสักเท่าใด
สิ้นพินอยู่กันใส
ยังไม่พินจะทบแตก
ขันดีถือให้มัน
อย่าถือให้ขันเขาแตก
ครั้งว่ามันทบแตก
ขันจะแตกออกเที่ยวบาด
จับเส้นว่าจะได้
แต่อย่าได้ให้เส้นขาด
ระวังอย่าพลั้งพลาด
ครันเส้นขาดกลายเป็นหนอง

ดักกับยับยั้งตัวเอง
 เพราะพลังเพลิงหลังหลังหลวง
 เพื่อนผิดคิดทักท้วง
 คิดหน่วงหน่วงให้จึงดี
 ถือถ้อยอย่าถามน้ำ
 แม้นถือความอย่าถามมี
 ขากจนมีตามที
 กิดครองตรีเอนแต่จริง
 ของดีเราเพิ่งได้
 ของเก่าร้ายอย่าได้ทิ้ง
 ได้อันสักหมั้นสิ่ง
 อย่านำได้ทิ้งสิ่งของเก่า
 น้อ ได้อย่างดีใจ
 ภัยมักถึงแก่ตัวเรา
 ของใหม่พาของเก่า
 ที่นั่นเราจะดูใจ
 อย่านำว่าสิ้นปาก
 เมื่อกินหมากลิ้มปูนใส
 เฝ็ดฝาดขึ้นเมื่อใด
 คิดถึงปูนประขุรเจือ
 ญาติมิตรสนิทมาก
 อย่างดางดากค่อยฝากเมื่อ
 เอาจิตคิดใจเจือ
 อย่านำได้เรือแล้วถีบแพ
 หลกมือให้กินหมาก
 กรันหลกปากเขาเต่าแม่
 นะ นึกมักขึ้นแพ
 กรันเห็นมักมีทะเล่า
 เขาดีว่าเขากลัว
 เขาปรามให้หัวว่ารู้ไม่เท่า
 เขาเขี้ยเขายะเข่า
 คิดว่าเข้าด้วยตนเอง
 อย่านอนมือได้ผ้า
 ลักซ่อนผ้าไว้ได้เพลิง
 มือหวยหวยไปเอง
 ไม่พักทรงไปทบแห่ง
 ฉวยก้อนไปลิ่วไถ่
 เข็มน้ำใจทำกั้งแก้ง

ลิวไปกระทบแห่ง
 ยั้งยั้งแรงกว่าผีหลอก
 คนดีผีเข้าสิง
 ถามความจริงมันไม่บอก
 ครั้งแลแต่ทางนอก
 ว่าผีหลอกนี้แรงร้าย
 อุบาทว์บังเกิดมา
 ถึงฟ้าผ่าก็แก้หาย
 อุบาทว์กับชั่วร้าย
 ถ้าไม่ตายไม่หายเลย
 หูยิงร้ายกับชายชั่ว
 เร่งเกลียดกลัวอย่างขมเขย
 อยู่เปลี่ยวเดียววิไล
 อย่านอนเขยกับคนพาล
 ยากนักที่อดได้
 ด้วยผลไม้รสยังหวาน
 มดหลงด้วยน้ำตาล
 เห็นเป็นพานจะใคร่ได้
 เชื้อชาติถูกขี้กา
 ลวงปีกษาให้หลงไหล
 หวานนอกแล้วขมใน
 เหมือนน้ำใจพวกพาลา
 ขนุนมีหนามเสี้ยน
 พันธุ์ทุเรียนมีหนามหนา
 ภายในใสโสกา
 โอชารสปรากฏดี
 โหหร่าพันธุ์อ้อลาย
 ดูภายนอกก็สุกศรี
 ภายในคันพินพันทวี
 เหลือสติจะแก้ภัย
 ลูกเดือสุกสีแดง
 ยังมีแมลงอยู่ในไส้
 ภายนอกน่ารักใคร
 ภายในไส้ก็ทอนยัง
 ช้างตายลอยน้ำไป
 กาศีใจมีจิตหวัง
 ตามกินจนสิ้นยัง
 ไม่เหลียวหลังว่ามาไกล

ซากข้างก็ชั่วคราว
 ชุดสงกลางสมุทัย
 ผุงกาที่ตกใจ
 เพราะหลงไหลไปตามกิน
 สิบริรู้หลงด้วยรัก
 สิบริศศักดิ์มักหลงสิ้น
 เห็นง่ายจะได้กิน
 ไม่คิดถวิลว่ามีศ
 ช้างสารชานจับมัน
 รันแรงร้ายกินกำหนด
 ลือชาทั่วปรากฏ
 มาลดกายให้กับกิน
 กบนั้นขันแข็งกล้า
 ทั่วโลกาสาถวิลสิ้น
 มนุษย์ครุฑกิน
 ก็โชนดินค้ำรณกาย
 วัวหรือจะเกลียดหญ้า
 บั๊กษาหรือจะเกลียดไม้
 กษัตริย์ยึดหน่วงได้
 ความรักใคร่ไม่สิ้นสุด
 กงคาทั้งห้าแถว
 ไหลนองแล้วลงในสมุทร
 คำเข้าไปได้หยุด
 พระสมุทรบเต็มมา
 พระเพลิงเรียงแรงฤทธิ์
 อันสถิตยในโลกา
 ฟืนใส่เท่าใดหนา
 บรู้อิมรู้เมื่อเหตุ
 ทั่วพระยาเสวธรมณ์
 บรู้อิมความขมเขย
 บรู้อิมสมบัติเหลย
 เป็นที่ชอบใจราชา
 กษัตริย์ไม่บริสุทธี
 ห่อนดูอิมบุรุษหนา
 ความรักความเสน่ห์า
 บ่ห่อนดูจะอิมอาย
 เจ็ดวันเจ็ดราตรี
 เว้นดีดสี่นิ้วมือคตลาย

อักษรบ่ขวนขวย
เว้นห้าวันเขียนเพี้ยนตัว
สามวันแม่มีกิจ
สตรีก็คนอกใจสาว
ชาวโนเคยแต่งตัว
เว้นล้างหน้าวันเดีวหมอง
คนพาลตริก็ครองคิด
ทุกจริตตริครองปอง
ส่อเสียดเกลียดขัดข้อง
เห็นทรัพย์ท่านใจมีคา
เขาบอกลากเมืองไกล
อย่าได้ไปเอาหลยหนา
สู้ยากอยู่ดีกว่า
ไปไม่ได้ยากซ้ำลง
ศัตรูทั้งสี่สถาน
ปองประหารซึ่งชีพขง
จิตคิดอย่าจำนง
มันคิดปองจงเวรา
สุนัขเห็นก้อนเนื้อ
มันจะเบือเมื่อใดหนา
ลบหลังมักลักพา
เสมือนกาจะลักไข่
ให้กินเท่าให้กิน
ไม่รู้หมินรู้เบือได้
ให้กินเท่าใด
ยังไม่พินจะล้วงลัก
ข้าวอะไรในแดนดิน
สิ้นแสนข้าวทั่วฉาจักร
ไม่เหมือนข้าวสุนัข
สุนัขนี้มันข้าวแรง
คนใฝ่ไปทำบุญ
มันพลอยวุ่นไปทุกแห่ง
เร่เที่ยวเกี่ยวข้องแย่ง
รบขมกั๊ดพิดถูกคน
ลาบที่ซี้คิดหัว
สำคัญตัวว่าเป็นผล
ไปนั่งเข้ากลางคน
มันหมินสิ้นพันประมาณ

กรั้นคนจะไล่ตี
สากลัวขี้จะพุ่งช่าน
ต้องกดอดรำกาญ
สัตว์สาทานยังนั่งเฉย
ดิคหางพลางดิคหู
สองตาดูท่าเมินเมย
ขั้วนั๊กสุนัขขอ
อย่าได้เคยมาดูดี
ยังเล่าเหล่าป่าคาง
เหี้ยวกรวดร้ายราวี้
เขาแอบแนบคนดี
พลอยพาที่เหี้ยวทักทอ
คนยากอย่าให้แขวง
คนขี้แรงอย่าให้กรอกหม้อ
เห็นมากกว่าไม่พอ
หม้อจะแตกสำเบือกิน
คนบ้ำอย่าให้มีด
ถึงน้อยนิตคิดดิวิล
มันบ้ำมาเมามิน
มักใฝ่ดินไปภายหลัง
อย่าฝากกล้วยไว้กับเด็ก
อย่าฝากเหล็กไว้กับขี้
เมื่อเราเอากลับหลัง
อย่านึกหวังว่าจะได้
ไม่ให้ออกกินกล้วย
วัวควายหนาจะอย่าหาย
วัวคอกออกลักควาย
อย่านึกหมายจะได้กิน
จรเข้เร่กินก้าง
อย่าวิ้งวางท่าแข็งขืน
ถึงเห็นว่าน้ำดั้น
อย่าได้ขึ้นไปตามมัน
ตัดหนามมาสาหนาม
อย่าให้หนามมันทับกัน
ครั้นหนามตามเพศพันธุ์
จะกินกันก็ตามใจ
ปล่อยไหลให้ลงคม
ก็จะงมได้ที่ไหน

แต่บ้ำเร่คว่าไป
ก็ถูกใจเมื่อภายหลัง
ฝากไว้ไว้กับเสือ
เมื่อฝากกาใครว่าข้ง
เมื่อเราเอากลับหลัง
อย่านึกหวังว่าจะได้
พูดก็ยากตกก็หนา
ครั้งจะหาเสียเนื้อไม้
กรั้นจะเอาให้ได้
ต้องปล้ำกายไปทุกวัน
เสียสิ้นสอนควานไร่
ใครว่าไม่ช่วงหัวมัน
ชอบกลให้ชอบกัน
ตามเพศพันธุ์มันเถิดเจ้า
เชือกหนึ่งมาขวันเผื่อ
คิดจิตเจือเอาให้ยาว
ยิ่งขวันยิ่งสั้นเข้า
ยังไม่ยาวขวันจนผง
เนื้อเฝ้าเอาเกลือทา
คิดว่าเนาจะจางลง
ทั้งเกลือทั้งเนื้อส่ง
รสเนาข้งกว่าก่อนก่อน
เนื้อนั้นมิได้กิน
หนังนั้นมิได้รองนอน
เกลือสิ้นเป็นสองก้อน
ผ่องผงซ้ำปล้ำกายเปล่า
ลัมเนื้อให้ได้บาป
เห็นแต่ลากบาปได้เรา
ทำทุนให้แก่เขา
เพราะโง่งไปหลงกล
อย่าได้เชื่อใจทาง
อย่าวางใจไว้แก่คน
หลายแพรกแยกหลายกล
เพราะเชื่อคนจนใจจริง
กลนี้มีหลากหลาย
กลคนชายมีเจ็ดสิ่ง
สิ่งหนึ่งกดเจ็ดจริง
ยังกลหญิงยิ่งมากแรง

คนหนึ่งสิบสองกล
 กลหนึ่งคดสิบสองแห่ง
 แห่งหนึ่งฟิงป็นแบ่ง
 ได้เจ็ดเล่ากล่าวเป็นกลอน
 กลชี้ฉุน กลชี้ฉ้อ
 กลหลวงล่อ กลหลอกหลอน
 กลกลับ กลซับซ้อน
 กลยุยอน กลซ่อนบัง
 กลแฉะ กลแปรปรวน
 กลทบทวน กลหลบหลัง
 กลกิน กลสิ้นยัง
 กลสั่งให้ กลไล่ไป
 กลปลิว กลพลิกเพลง
 กลแอบแฝง กลปราสัย
 กลหลอก กลนอกใน
 กลเลือกใส พันคณา
 ว่าไว้เป็นตัวอย่าง
 พอเป็นทางที่ศึกษา
 ผู้ดีมีปัญญา
 สำเนียงก็ตรึงตรึงเอา
 จะว่าก็ว่ายาก
 เงินทองมากจะสุขเผา
 ผ้าผ่อนจะเลือกเอา
 เห็นเก่าขาดประจักษ์ตา
 เป็น โภกให้ดูเกลียด
 ถ้าเป็นเรือให้วัดวา
 รางชันและตุ้มตา
 จะได้ว่าร้ายดี
 เล่ห์กลคนหญิงชาย
 ดูภายนอกก็สุกศรี
 สำอองร่างกายยี่
 การงานดีทุกประการ
 ศิษย์ใดที่มีครู
 จึงจะรู้กลคนพาล
 ผู้ใดมักกินหวาน
 พาลพาดายเสียหลายคน
 ไครดีมีใจดริก
 ลึกดั้นลึกจะเป็นผล

จึงรู้เท่ากลคน
 คนพวกพันธ์อันธพาล
 คนปราชญ์จันรรจา
 วิสัยนายอ้อมแจ้งฉาน
 คนพาลชวนกันพาล
 นิ่งไว้ใส (ไซร์) ดึกว่ากล่าว
 สรรเสริญความนินทา
 พระตรัสว่าก็สามหา
 อย่าฟังให้ชียดยาว
 กล่าวไม่เหมือนกันสักคน
 ดีชั่วทุกตัวสัตว์
 จึงจัดว่าอุกฤษ
 อย่างกลัวว่าตัวตน
 รักตัวตั้งสัจจริง
 ฝนทิ้งให้เป็นเข็ม
 เต็มปากเพียรเจียนจะทิ้ง
 รักตัวกลัวกายจริง
 อย่าทุ่มทิ้งฝนตามเพียร
 กุ่มไหนกุ่มให้มัน
 คิดผูกพันอย่าหันเหียน
 อุดสำหรับภาวนาเพียร
 เรียนให้ได้ตามครูนำ
 สิ่งใดจะเป็นผล
 จงเร่งขยันให้แม่นอย่า
 จำแล้วให้เร่งทำ
 ตามถ้อยคำอาจารย์สอน
 ควรคิดเป็นนิจศีล
 ทุกยามกินและยามนอน
 คำนับลงกับหมอน
 แล้วขอพรพระพุทธคุณ
 คุณครูคุณบิดา
 คุณป้าน้าอนุกุล
 บรรดาที่มีคุณ
 ขอพึ่งบุญมาคุ้มกัน
 คนดีดั่งนี้แหล่
 ว่าดีแท้พัน โทษทัณฑ์
 igrันตายได้ไปสวรรค์
 เพราะใจท่านนบนอบคุณ

ผู้ใดใจโทโส
 พาลพาโลโมโหุน
 ไม่มีกรู้จักคุณ
 แห่งท่านผู้เป็นครูบา
 กรรมว่าพ่อแม่เอง
 ไม่ได้เกรงเท่าเกษา
 ทนเถียงมันเถียงทำ
 ถ้าทนด่ามันด่าใหญ่
 พ่อแม่ได้แต่ทุกข์
 คิดถูกใจอยู่มีวาย
 คัดดินลูกจะตาย
 ครั้นเอาไว้อายมากไป
 มล้างแล้วคิดसान
 เท่าแล้วกลับจะกินใหม่
 นมยานทับทรวงใน
 ตัดมิได้แก่นักหนา
 สอนเข้าให้ให้้วยน้ำ
 สอนลูกหลานล่องกงคา
 สอนเสือให้เข้าป่า
 ภายหลังพาทำยุ่งหยาบ
 ทำคุณบูชาโทษ
 ไปรดปล่อยสัตว์จักได้บาป
 igrันจะคิดให้หยาบ
 ลากจะเสียเมียจะค่า
 หมากินก้างค้ำกอดควาย
 กวางกินข้าวไรทำรวันา
 ถั่วปลูกไว้แต่วา
 กวางกินแล้วแต่วาซื้อ
 ไม้อ่อนผ่อนดัดได้
 ไม้แก่ขาคัดได้หรือ
 เขาควยดัดได้ซื้อ
 ครั้นศมมือดัดฉันใด
 คนนอกพอคัดทาย
 คดในไซร์หายที่ไหน
 ไม้คดลัดด้วยไฟ
 คดในใจดัดได้ดี
 ดินก ได้สักเดียว
 igrังพอเหลือวกลับไปที่

ดีแล้วว่าไม่ได้
คอยอยู่แต่ที่จะคิด
คืออยู่เมื่อได้กิน
กรันกินแล้วก็ลืมหมด
อิมแล้วกลับว่าอด
เดียดเคียดคิดคิดอีกฉา
ทำดีแต่ต่อหน้า
ไปที่หลังมันินทา
ขยิบหน้าขยิบตา
สากลับเพื่อนจะเที่ยวบอก
ถ้าไปพบเจ้านาย
ต่อหน้าไหว้ลับหลังหลอก
ลับลับลับพะยอก
ทำสอกกดอกเสมอนสิง
ฉิบฉับนั่งฉับปาก
น้ำถูกสากเข้าลึกฝัง
เที่ยวคืบไปเหมือนปลิง
ทำเดินวิ่งเหมือนแมวคราว
เที่ยวพาสทุกบ้านไป
ถ้าเรือนใดมีลูกสาว
ทำลั่นไปกินข้าว
พูดเข้าด้วยช่วยการงาน
เจ้าเรือนระแวงผิด
เกลียดเคียดคิดไปเร่จ่าน
กำสอกออกกำบ้าน
เที่ยวเร่ฟ่านไปทุกเรือน
คิดในน้ำใจคิด
พูดไปงปดไปเลือนเปื้อน
แม้จะคบคิดเพื่อน
ไม่ถึงเดือนโกจรกันเสีย
แม้ใครใจสามหา
ยกลูกสาวให้เป็นเมีย
สามวันหย่ากันเสีย
เมียไม่เมียก็ตามใจ
คิดใจใครใครคิด
ถึงอยู่วัดกับครูไหน
จะดีเท่าใดใด
ใครคิดได้เราให้ทอง

คิดใจคิดเหลือคิด
ยังไม่คิดเหมือนลำกลอง
คิดคลองเรื่องไปคล่อง
ไม่ขัดข้องเพราะน้ำยัง
คิดใจเอาใครตาม
ไม่มีน้ำเหมือนใจหวัง
ตามไปเข้าในวัง
ที่นั่นนั่งครอมหัวใจ
คิดไม่ได้ทำกง
ตามแต่จะลงระวางไหน
ครั้งคนกดในใจ
ใช้ไม่ได้เปล่าทีเดียว
ทำนาข้าวกล้าตาย
ปลูกผลไม้ก็ตายเหี่ยว
ไปค้าพาเรือเที่ยว
สักประเดี๋ยวขาดทุนไป
หนึ่งเล่ายังความชาก
เห็นยากมากกว่ายากใหญ่
ยากกายไม่ยากใจ
พอจะได้ใช้การงาน
ครั้นว่ายากในใจ
เหนื่อยอะไรรอชิงยากการ
ยิ่งมากยิ่งยากนาน
จะทำการก็ติดดอย
น้อยไหรในแดนดิน
เรือดยงรันว่าน้อยน้อย
ควนไฟที่เป็นฝอย
ยังไม่ค่อยเท่าน้อยใจ
เหนื่อยกายก็สิ้นเหนื่อย
เหนื่อยพายเรือจนเหงื่อไหล
ไม่เหนื่อยเท่าเหนื่อยใจ
เหนื่อยใจนี้เหนื่อยนักแรง
เหล็กกล้าเท่าตั้งแก้
คลื่นเลเหล่กว่ากล้าแข็ง
น้ำเชี่ยวเกลียวกล้าแรง
ยังไม่แข็งเหมือนใจคน
แข็งเหล็กตัดด้วยร้อน
ยังจะอ่อนให้สักหน

แข็งใจอยู่ในคน
ถึงไฟลนก็ไม่หาย
อ้ายคนวนเวียนเว
หันเหียนเหตะกายหลาย
เกิดมากว่าจะตาย
คิดกายหลายเสียครันครัน
ถ้าคิดข้างกุศล
จำนำคนขึ้นสวรรค์
อุตุสำหว่าเล่าเรียนพลัน
ทันพระเจ้าสั่งสอนไว้
สวดมนต์บ่นภาวนา
เห็นดีก็คิดกายหลาย
เกิดมากว่าจะตาย
จะกายหลายไปเท่าใด
หักหนนเกษขั้ตาคน
อุตุสำหว่านเที่ยวคิดไฟ
ก็มาน้ำดาลใจ
ไม่คิดไปก็เสียตาย
แต่จะเตือนสติว่า
ภูเกิดมาไม่เกล้าตาย
เท่านี้ก็ไม่ได
ชักให้ใช้ไปเสียเงิน
เหม่ สะ อกุศล
แกลิ่งแซกคนให้เหิดเห็น
ชักใจให้ไปเงิน
คิดแต่เดินให้คนศูนย์
ส่วนบุญอยู่ที่ไหน
โยไม่ซ้ำช่วยนุตุล
แกลิ่งลำให้คนสูญ
จะนุตุลต่อเมื่อใด
ลำให้บาปทำตาย
ให้สูญหายเสียเปล่าไป
นับร้อยนับพันใน
ที่ตายไปด้วยบาปกรรม
บาปเอชของเอ็งมาก
มาชักลากมานุษย์ธรรม
ถึงมีปัญญา
มาแซกให้ได้สาทาน □